

До разової спеціалізованої вченої ради
у Львівському державному університеті внутрішніх справ

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Гловюк Ірини
Василівни на дисертацію Плюскви Анастасії Володимирівни на тему:
«Організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо
привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим
становищем, в суді першої інстанції» на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що привласнення, майна шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем є вкрай непростим для доказування кримінальним правопорушенням, що, відповідно, зумовлює укладення при підтриманні обвинувачення у суді. Статистика Офісу Генерального прокурора свідчить про стабільно значну кількість кримінальних проваджень за ст. 191 КК України, а суспільна небезпечність цих діянь є особливо критичною в умовах воєнного стану та складної економічної та соціальної ситуації в країні. Тому увага до організації та тактики підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції, є цілком виправданою.

Питання організації та тактики підтримання публічного обвинувачення досліджувалися О.В. Гончаровою, В.О. Гринюком, В.В. Колодчиним, І.С. Курбатовою, А.В. Лапкіним, Л.А. Легезою, В.В. Луциком, І.А. Ляховченком, Б.Е. Маїлунц, Є.С. Немчиновим, Г.А. Ніколайчуком, В.О. Остапець, А.В. Поплавською, І.В. Сукачем, М.П. Тахтаровим, Г.Є. Тюріним, І.І. Шульган, Л.Ю. Янковою та ін., утім, у цій царині залишились ряд невирішених проблемних питань організаційних, тактичних та процесуальних аспектів підтримання

публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції.

Отже, тематика роботи є актуальною. Актуальність заявленої тематики підкреслюється й узгодженням дисертаційного дослідження з Тематикою наукових досліджень і науково–технічних (експериментальних) розробок на 2025 – 2029 роки, затвердженої наказом МВС України від 21.05.2024 № 326, Стратегією розвитку прокуратури на 2025-2028 роки, затвердженою наказом Генерального прокурора від 08.10.2025 № 322, а Планом науково-дослідних робіт Львівського державного університету внутрішніх справ та науковій темі «Протидія кримінальним правопорушенням, підслідним Національній поліції: правові, кримінологічні та криміналістичні аспекти» (номер державної реєстрації 0121U113930, 0124U005075).

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, їх наукова обґрунтованість. Дисертаційне дослідження є комплексним дослідженням організації та тактики підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції. Відповідно, авторкою вірно сформульована мета та майже усі завдання дослідження, які досягнуті в результаті дослідження.

Сформульовані та аргументовані автором результати дисертаційного дослідження є важливими у теоретичному та практичному аспектах, містять елементи наукової новизни та пропозиції щодо удосконалення законодавства. Серед них особливо слід виділити ті, що досягнені вперше, а саме: визначено параметри ефективності тактики підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем: різноманітність джерел доказів; фокус на доведення суб'єктивної сторони злочину; підвищена увага до інтерпретації документів; обов'язковість акценту на експертизах; вибудовування цілісної доказової конструкції; систематизація матеріалів

кримінального провадження за наявністю в них прямих та непрямих доказів протиправної діяльності обвинуваченого; оцінка ймовірної лінії захисту та підготовка до її спростування; планування участі прокурора у проведенні судових процесуальних дій; візуалізація механізму вчинення злочину у формі його схеми з демонстрацією послідовності вчинення протиправних дій, осіб, які їх вчиняли та документів, у яких такі дії одержали своє відображення; визначено та обґрунтовано потребу забезпечити на системній основі реалізацію права потерпілого на підтримання обвинувачення у випадках, передбачених ч. 3 ст. 338, ч. 2 ст. 340 КПК України, та сформульовано пропозиції щодо доповнення ч. 1 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу» п. 23-1, який передбачає право потерпілих від кримінальних правопорушень на правничі послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 цього Закону.

Важливими є і результати, які удосконалено: уявлення щодо структури підтримання публічного обвинувачення в суді, яку утворює системна сукупність взаємопов'язаних етапів діяльності прокурора, спрямованих на ефективне, послідовне та обґрунтоване доведення обвинувачення з дотриманням засад справедливого судочинства (підготовка до судового розгляду; участь у підготовчому судовому засіданні; пояснення суті та меж обвинувачення; подання та дослідження доказів; участь у судових дебатах; моніторинг законності, обґрунтованості та виконання судового рішення); наукові підходи до визначення взаємодії прокурора зі слідчим та оперативними підрозділами, як системи узгоджених процесуальних та управлінських рішень і дій, що реалізуються з метою забезпечення встановлення обставин кримінального правопорушення та притягнення винних осіб до відповідальності в межах компетенції зазначених суб'єктів під час досудового розслідування та судового розгляду; рекомендації щодо змісту клопотання прокурора про порядок та обсяг дослідження доказів в частині обов'язкового визначення послідовного переліку доказів, які сторона обвинувачення вважає за доцільне дослідити, з його обґрунтуванням, а також пропозицій щодо обсягу дослідження доказів (оголошення змісту процесуальних документів повністю чи в частині, яка

містить відомості, які мають значення для доказування у справі, наприклад, тільки заключної частини висновку експертизи, тощо); пропозиції щодо внесення відповідних змін до абзацу другого ч. 1 ст. 349 КПК України.

Такими, що являють собою внесок у доктрину, є і результати, які набули подальшого розвитку, а саме: уявлення про функцію підтримання прокурором публічного обвинувачення в суді, яка за правовою природою має багатоаспектний, комплексний характер, поєднуючи правозахисну та обвинувальну складові, та одержує своє втілення в представленні інтересів особи, суспільства та держави шляхом доведення перед судом вини обвинуваченого доказами, одержаними відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства, та формування позиції щодо застосування заходів кримінально правового впливу з урахуванням суспільної небезпечності кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила; уявлення про зміст функції підтримання публічного обвинувачення в суді шляхом виділення та розкриття змісту її ключових компонентів: захист прав і свобод людини, суспільства та держави; доведення вини; взаємодія з судом та стороною захисту в умовах змагального кримінального провадження; забезпечення справедливості; аргументація щодо потреби забезпечення єдності законодавчої термінології відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 129, п. 1 ч. 1. ст. 131-1 Конституції України шляхом заміни у ч. 3 та 4 ст. 22, ч. 2 ст. 26, п. 15 ч. 2 ст. 36, п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК, п. 2, 4 ч. 2 ст. 322, ч. 2 ст. 337, ст. 340, 341 КПК України та ст. 22 Закону України «Про прокуратуру» терміну «державне обвинувачення» на «публічне обвинувачення»; уявлення про перелік та зміст тактичних завдань, які стоять перед прокурором під час підготовчого судового засідання у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, до числа яких віднесені: перевірка законності та обґрунтованості обвинувального акту відповідно до вимог ст. 291 КПК України; аргументоване реагування на клопотання сторін та ініціювання власних процесуальних дій; забезпечення представлення інтересів потерпілих і цивільних позивачів; ініціювання розгляду питань щодо запобіжних заходів, які пов'язані із

продовженням, зміною або скасуванням запобіжних заходів з урахуванням існування ризиків, передбачених ст. 177 КПК України; ініціювання розгляду питання щодо обрання, заміни, продовження чи скасування заходів забезпечення кримінального провадження; забезпечення підготовки до судового розгляду; – положення щодо порядку та змісту короткого викладу публічним обвинувачем обвинувального акту; положення щодо забезпечення координації роботи групи прокурорів шляхом впровадження інформаційно-телекомунікаційної системи робочого місця прокурора, взаємопов'язаної із ЄРДР, інформаційно-телекомунікаційною системою досудового розслідування та єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою, для ведення дос'є обвинувачення у кримінальному провадженні, в якому на основі формули обвинувачення, викладеної у обвинувальному акті, здійснюватиметься узагальнення доказів, їх зміст, спосіб отримання та значення для доведення конкретних елементів складу злочину щодо кожного обвинуваченого за окремим епізодом протиправної діяльності, та подання до суду процесуальних документів; рекомендації щодо підготовки та участі прокурора у судових допитах (свідків, експертів), дослідженні документів та речових доказів у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в частині обов'язкового залучення прокурором спеціальних знань, планування допиту, забезпечення підготовки свідків з метою одержання від них показань, ідентичних до наданих ними під час досудового розслідування, демонстрації взаємозв'язку досліджуваних документів, речових доказів з обставинами події кримінального правопорушення; рекомендації щодо змісту обвинувальної промови прокурора у дослідженій категорії кримінальних проваджень, зокрема в частині аналізу і оцінки зібраних та досліджених доказів із доведенням наявності події кримінального правопорушення і винуватості обвинуваченого, а також, за наявності заперечень сторони захисту, аргументованого підтвердження допустимості, належності та достовірності таких доказів.

Дисертаційне дослідження містить і ряд інших цікавих та аргументованих висновків, пропозицій та рекомендацій.

Таким чином, ступінь наукової новизни дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується використаною нормативною базою, коректною методологією, теоретичною та емпіричною базою дослідження.

Нормативно-правову базу дисертаційного дослідження становлять: Конституція України, кримінальне процесуальне, кримінальне законодавство України, міжнародні акти, літературні джерела.

Теоретичну базу дисертації склали праці вчених у галузі кримінального процесу, криміналістики, психології, кримінального права, адміністративного права.

Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження стали: діалектичний метод, історико-правовий метод, методи аналізу, синтезу, системно-структурний метод, структурно-функціональний метод, метод спостереження, мисленнєве моделювання та мисленнєвий експеримент, пошуково-бібліографічний метод, методи соціологічної вибірки, опитування.

Емпіричну базу становлять: практика ЄСПЛ, Верховного Суду, матеріали 144 кримінальних проваджень щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, розглянутих місцевими судами, аналітичні та статистичні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, результати опитування 131 прокурора окружних та обласних прокуратур, з яких 85 мали досвід підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо привласнення чужого

майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, а також особистий досвід роботи дисертанткиа слідчим та прокурором.

Відповідно, наукові положення, рекомендації та висновки дисертаційного дослідження є обґрунтованими та методологічно вірними, такими, що мають системний, комплексний характер та містять наукову новизну.

Зміст та оформлення дисертації. Дисертаційне дослідження складається з трьох розділів, які включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (229 найменувань) і додатків.

Розділ 1 – «Теоретико-правові засади підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» присвячено огляду сучасного стану наукових досліджень підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції, сутності та правовому регулюванню підтримання публічного обвинувачення в суді першої інстанції, поняттю та структурі підтримання публічного обвинувачення в суді першої інстанції.

Авторка слушно вказує, що функція підтримання публічного обвинувачення в суді має складну правову природу, яка охоплює процесуально-правовий та матеріально-правовий виміри. Логічним завершенням кримінального переслідування, розпочатого на стадії досудового розслідування, виступає публічне обвинувачення, що є офіційно сформованою позицією від імені держави щодо встановлених у кримінальному провадженні обставин.

Слід погодитись з авторкою у тому, що доцільним є перегляд окремих процесуальних приписів з метою зміцнення процесуальної незалежності прокурора та запобігання надмірному впливу вищих посадових осіб на його діяльність.

Авторкою наведено ряд аргументів щодо того, що сучасний підхід до розуміння функціонального спрямування діяльності прокурора має включати й

визнання виконання ним правозахисної функції, яка має бути скоординована на недопущення безпідставного кримінального переслідування.

У цьому Розділі авторкою обґрунтовано таку модель структури підтримання публічного обвинувачення в суді: підготовка прокурора до судового розгляду (аналіз доказів, формування плану обвинувачення, планування тактики); участь у підготовчому судовому засіданні; роз'яснення суті обвинувачення та представлення правової позиції; організація та подання доказів, їх дослідження та оцінка; участь у судових дебатах і формування обвинувальної промови; моніторинг та оскарження судового рішення, контроль за його виконанням.

У Розділі 2 – «Організаційні та тактичні аспекти підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» розглянуто питання: взаємодія прокурора з іншими учасниками кримінального провадження під час підготовки до судового розгляду кримінальних справ щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем; тактичні особливості підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем під час підготовчого провадження в суді першої інстанції; тактичні особливості підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем під час судового провадження в суді першої інстанції.

Авторкою підкреслено важливість взаємодії прокурора з органами досудового розслідування та оперативними підрозділами, зазначено про її багаторівневий характер та різні форми (внутрішню і зовнішню, процесуальну та непроцесуальну). Слушно виокремлено такі проблеми взаємодії: недостатній рівень інформаційного обміну; обмеженість процесуальних інструментів прокурора щодо залучення слідчого, оперативних підрозділів для підготовки та проведення процесуальних (розшукових) дій під час судового розгляду;

відсутність єдиного координаційного механізму взаємодії на судовій стадії; недостатню підготовку кадрів у частині міжвідомчої комунікації.

Авторка слушно зазначає про відсутність у КПК України чіткого нормативного визначення поняття «короткий виклад обвинувального акта» та єдиних критеріїв його обсягу, що зумовлює неоднакову судову практику та потенційні ризики для реалізації засади змагальності сторін. Дійсно, застосування судами повноважень щодо обмеження тривалості оголошення обвинувального акта (ч. 4 ст. 347 КПК України) за відсутності згоди сторін обвинувачення та захисту може створювати дисбаланс їх процесуальних можливостей.

Важливою є пропозиція щодо обов'язку подання письмового клопотання про порядок та обсяг дослідження доказів.

Крім того, запропоновано при підготовці обвинувальної промови оптимальним є дотримуватися такої послідовності викладу: 1) у вступі — короткий вступ до промови, у якому визначається значення справи, її суспільна небезпечність, а також роль суду у забезпеченні законності; 2) у основній частині: виклад фактичних обставин справи — послідовний опис встановлених у судовому розгляді фактів, що мають значення для правильного вирішення справи; — аналіз і оцінка доказів — обґрунтування достовірності, належності та допустимості доказів, досліджених у суді; юридичне обґрунтування кваліфікації кримінального правопорушення — наведення правової оцінки дій обвинуваченого з посиланням на відповідні норми КК України; — характеристика особи підсудного — розкриття даних про особу, що мають значення для призначення покарання, аналіз обставин, які пом'якшують або обтяжують відповідальність; — аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, та внесення пропозицій щодо їх усунення; — міркування щодо виду і міри покарання — аргументоване визначення пропорційного та справедливого покарання; — пропозиції щодо вирішення цивільного позову та інших питань, які підлягають вирішенню при постановленні вироку; 3) у

заключній частині — підсумкові висновки прокурора, що узагальнюють позицію публічного обвинувачення, підтриману в ході всього судового розгляду.

Розділ 3 – «Удосконалення підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» присвячено розгляду проблематик удосконалення організації підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції; удосконалення криміналістичного забезпечення підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції.

Авторською виділено такі чинники, які ускладнюють досягнення ефективності підтримання публічного обвинувачення: недостатня якість матеріалів досудового розслідування, надмірне службове навантаження та відсутність сталої практики накопичення інформації та передавання напрацювань з тактики підтримання публічного обвинувачення і результатів судового розгляду між прокурорами, що викликає неузгодженість та непослідовність підходів до представлення ними доказів у суді. Цікавою з організаційно-тактичних позицій є ідея авторки формувати досье обвинувачення, в якому на основі формули обвинувачення, викладеної у обвинувальному акті, здійснювати узагальнення доказів, їх змісту, способу отримання та значення для доведення конкретних елементів складу злочину щодо кожного обвинуваченого за окремим епізодом протиправної діяльності.

У Розділі детально розглянуто підтримання обвинувачення групою прокурорів, напрямки цифровізації прокурорської діяльності, криміналістичне забезпечення підтримання обвинувачення в суді.

Оформлення дослідження відповідає встановленим вимогам, хоча є окремі технічні помилки при оформленні переліку використаних джерел. Робота виконана грамотною українською мовою.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у: науково дослідній сфері – для подальших досліджень проблем підтримання публічного обвинувачення в суді першої інстанції щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем та щодо суміжних кримінальних правопорушень; правозастосовній діяльності – для вдосконалення практики застосування положень кримінального процесуального законодавства з метою більш удосконалення організаційного, методичного, інформаційного забезпечення роботи органів прокуратури; у освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальний процес», при підготовці відповідних розділів підручників, навчально-методичних посібників, а також при проведенні занять з підвищення кваліфікації. Ці можливості підтверджується наявними актами впровадження.

Повнота викладу наукових положень в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження викладено у восьми публікаціях, серед яких чотири статті, опублікованих у наукових фахових виданнях України, а також чотири тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Дотримання академічної доброчесності. Академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та/або наукових публікаціях здобувача офіційним опонентом не виявлено.

Реального або потенційного **конфлікту інтересів** у офіційного опонента ні стосовно здобувача, ні стосовно наукового керівника – немає, ми не є близькими особами.

У цілому відзначаючи логічність та послідовність побудови дослідження, наукову новизну, обґрунтованість та аргументованість його результатів, належний науковий рівень дисертаційного дослідження, відмітимо, що воно, як і будь-яке дослідження дисертаційного рівня, містить певні положення, які викликають **зауваження**. Зокрема:

1. На с. 22 авторкою сформульовані такі завдання дослідження: здійснити аналіз стану наукових досліджень підтримання публічного обвинувачення в суді першої інстанції щодо привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем; проаналізувати взаємодію прокурора з іншими учасниками кримінального провадження під час підготовки до судового розгляду кримінальних справ щодо привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем; дослідити тактичні особливості підтримання публічного обвинувачення в суді першої інстанції щодо привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, під час підготовчого провадження. Разом з тим, дослідження та аналіз самі по собі не можуть бути завданнями дисертації, бо вони відображаються внутрішній інтелектуальний процес автора, а не планований науковий результат.
2. На с. 63 авторка пише: «положення кримінального процесуального кодексу визначають структуру судового провадження у першій інстанції, яка полягає у виокремленні його стадій: 1) підготовчого судового засідання; 2) судового розгляду; 3) судових дебатів; 4) останнього слова обвинуваченого; 5) постановлення і проголошення судового рішення». Утім, судові дебати, останнє слово обвинуваченого та постановлення і проголошення судового рішення є частинами судового розгляду, а не окремими етапами судового провадження.
3. На с. 73 авторка пише, що доцільним є перегляд окремих процесуальних приписів з метою зміцнення процесуальної незалежності прокурора та запобігання надмірному впливу вищих посадових осіб на його діяльність, утім, не уточнює у висновках до Розділу, про які саме приписи йде мова та як їх треба змінити.
4. На с. 122 зазначено: «Прокурору слід забезпечити логічну узгодженість доказової бази: від встановлення юридичного статусу обвинуваченого

до з'ясування механізму протиправного заволодіння майном і заподіяної шкоди. Особливу увагу необхідно приділяти доказам причинно наслідкового зв'язку між діями обвинуваченого та наслідками». Неясно, який «юридичний статус обвинуваченого» має значення саме у аспекті доказової бази.

5. На с. 133 авторка зазначає, що «Стаття 349 КПК України характеризується загальністю, неповнотою та внутрішніми суперечностями, що ускладнює її практичне застосування», утім, не уточнює, які конкретні недоліки ст. 349 КПК України вона має на увазі.
6. Авторка у дисертації звертає увагу на розвиток цифровізації у діяльності прокуратури. З урахуванням цього виникає питання, як авторка бачить перспективи використання інструментів ШІ у діяльності прокуратури (якщо, на її думку, такі перспективи є).

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Плюскви Анастасії Володимирівни на тему: «Організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана здобувачкою особисто, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених нею досліджень, що мають важливе значення для розвитку науки. Поставлене наукове завдання виконане на належному рівні, дисертація свідчить про те, що здобувачка оволоділа методологією наукової діяльності.

Дисертація Плюскви Анастасії Володимирівни на тему: «Організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України

від 23 березня 2016 року, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, а її авторка – Плюска Анастасія Володимирівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

доктор юридичних наук,

професор, заслужений юрист України,

професор кафедри кримінального процесу та криміналістики

факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування

Національної поліції України

Одеського державного університету

внутрішніх справ

Ірина ГЛОВЮК

Підпис засвідчую:

перший проректор

Одеського державного університету внутрішніх справ,

д.ю.н., професор

Максим КОРНІЄНКО